

Tőke Anita

A Komplex Alapprogram Művészetalapú alprogramjának alkalmazási lehetőségei az anyanyelvi órákon

Melléklet

További művészetalapú anyanyelvi fejlesztő feladatok

Új történetek ismert szereplőkkel

Ebben a feladatban a tanulók ismert mesék, elbeszélések, regények vagy filmek karaktereit, helyszíneit, jellemző tárgyait, eseményeit és egyéb elemeit kombinálhatják egy teljesen új történetet létrehozásához. Például: *Mi történne, ha Hamupipőke elveszítené varázscipőjét az Óz, a csodák csodája sárga köves útján?* A gyakorlat többféleképpen is feldolgozható. A tanulók írhatnak egy rövid történetet, amelyben egy vagy több ismert szereplő új környezetbe kerül. A történetet dramatizálhatják, vagyis eljátszhatják párbeszéd formában. Készíthetnek illusztrációkat az új mesevilághoz, amelyeket akár képregényként is feldolgozhatnak.

Ez a feladat nemcsak a kreativitást és a szövegalkotási képességet fejleszti, hanem a komplex gondolkodást is ösztönzi, továbbá fejleszti a problémamegoldó képességet. A tanulóknak következetes és logikus történetet kell alkotniuk, amelyben az eltérő irodalmi világok elemei összekapcsolódnak. Mivel különböző irodalmi műfajok, narratív struktúrák felismerése és alkalmazása során műfaji ismereteik is előtérbe kerülnek, fejlődik műfaji tudatosságuk és elemzőképességük. A dramatizálás során a diákok szóbeli kifejezőképessége is javul, miközben a karakterek érzelmeinek a megértése és megformálása hozzájárul az empátia és az érzelmi intelligencia fejlődéséhez. Az illusztrációk elkészítése pedig a vizuális kreativitást erősíti.

Önjellemzés a saját nevünk betűiből

Ebben a játékos nyelvi gyakorlatban a tanulók saját nevük betűiből alkotnak egy-egy mondatot, amely őket jellemzi. Például: *D – Derűsen kezdem a napot, Ó – Óriási kíváncsisággal figyelem a világot.* A következő lépésben a mondatok átalakításával rímelő verseket is készíthetnek. Ezeket a verseket akár találós kérdésként is előadhatják, ahol a többi tanulónak ki kell találnia, hogy ki lehet az adott jellemzés mögött. A feladat során a diákok illusztrált plakátokat is készíthetnek, amelyeken a nevük betűihez kapcsolódó jellemzéseket rajzokkal egészítik ki.

A feladatvégzés során fejlődik a tanulók nyelvi és kommunikációs készsége, hiszen a mondatok megalkotásakor igyekezniük kell megtalálni a rájuk leginkább jellemző szavakat, kifejezéseket. Az egyedi mondatok és rímelő verssorok megalkotása serkenti az íráskészséget, miközben a betűkhöz kapcsolódó szavak, majd rímek keresése fejleszti a nyelvi tudatosságot, és gyakorlati szövegalkotási képességet igényel. Mindezekon kívül a rímek és a megfelelő szavak megtalálásához problémamegoldó gondolkodás szükséges. Azáltal, hogy a tanulók reflektálnak saját tulajdonságaikra, és megfogalmazzák őket, fejlődik az önismeretük; a társak jellemzésének a felismerése, illetve mások megértése és megismerése elősegíti az empátia fejlődését és a közösségépítést. A plakátkészítéskor a szöveg és a vizualitás összekapcsolásával fejlődik a vizuális gondolkodás és kifejezőképesség.

Vicces hirdetések mesehősök nevében

A tanulók ebben a feladatban ismert mesék vagy regények szereplőinek nevében írnak apróhirdetéseket. Például a három kismalac vagy akár Hamupipőke nevében: *Sürgősen keresek kőművest, aki masszív házat épít! Előző két ingatlanom rejtélyes módon megsemmisült. Használt, de kiváló állapotú üveg cipőt keresek! Csak*

éjfél után elveszített darabok érdekelnek. A feladat még szórakoztatóbbá válik, ha a tanulók rádióhirdetesként is előadják a szövegeket.

A feladat fejleszti a szövegalkotási képességeket és a nyelvi tudatosságot; hiszen a diákoknak önállóan kell megfogalmazniuk az apróhirdetés műfajának megfelelő szöveget, a különböző szereplők karakteréhez és a hirdetés műfajához illő nyelvezet és nyelvi normák betartásával; miközben az új kifejezések, szinonimák és szófordulatok használatával szókincsük is gyarapodik. Mindeközben fejlődik kreativitásuk, hiszen különböző szereplők szempontjából kell egyedi és frappáns hirdetéseket írniuk. Szükségük van az összefüggések felismerésére is azért, hogy egy mese vagy regény tartalmából kell következtetéseket levonniuk arról, milyen hirdetés lenne logikus a szereplő számára. A karakterek helyzetébe való beleéléssel szükségük van a nézőpontváltás képességére, és ezzel az empátiájuk is fejlődik. A rádióhirdetesként való előadás során a megfelelő hangszín és intonáció megválasztásával fejlődik beszédkészségük; valamint a nyilvános beszéd gyakorlása révén nő az önbizalmuk is.

Naplóírás más szemszögből

Ebben a feladatban a tanulók egy mese- vagy regényhős nevében írnak titkos naplóbejegyzést. A cél, hogy a történetek eseményeit az adott szereplő személyes nézőpontjából fogalmazzák meg. Például Hófehérke naplójából: *Ma megint nagyon furcsa napom volt! A törpék csodásak, de néha kicsit hangosak. És ez az alma... miért lettem tőle ilyen álmos?* Vagy a farkas vallomása: *Mindenki félreért! Én nem is akartam bántani a kislányt, csak beszélgetni akartam.*

A naplóírás kiváló módja annak, hogy a diákok gyakorolják a szövegalkotást, a személyes hangvételő írást és a szereplők gondolatainak, érzéseinek mélyebb megértését. A szabályos mondszerkesztés, központozás és helyesírás fejlesztésével együtt fejlődik a tanulók nyelvi tudatossága is. Az érzelmek kifejezéséhez kapcsolódó szavak, kifejezések alkalmazásával gazdagodik szókincsük. Mindeközben a mesehős gondolatainak és érzelmeinek elképzelésével, naplóformában történő megfogalmazásával; a szereplők szemszögből történő reflektálásokkal fejlődik kreativitásuk és kritikai gondolkodásuk. Az adott karakter belső világának, motivációinak és érzelmeinek mélyebb megértésével erősödik elemzőkészségük. A napló személyes műfaj, ezért segíti a tanulókat az érzelmek és gondolatok megfogalmazásában, az önkifejezésben. A karakterek érzéseinek és gondolatainak átérzése fejleszti beleélő-képességüket, megértése pedig hozzájárul ahhoz, hogy saját érzéseiket is jobban felismerjék és megfogalmazzák. A naplóírás támogatja a reflektív gondolkodást, hiszen lehetőséget ad az elmélyülésre, egy-egy történet eseményeinek sajátos értelmezésére.

Mesekocka – történetalkotás képekből

A mesekocka olyan eszköz, amely különböző képeket ábrázol. A feladat során a tanulók véletlenszerűen dobják ki a kockákon megjelenő képeket, majd ezek alapján közösen vagy egyénileg alkotnak egy összefüggő történetet. A gyakorlat fejleszti a szóbeli és az írásbeli kifejezőkészséget, mivel a diákoknak egy teljes történetet kell felépíteniük a képek segítségével; támogatja a logikus gondolkodást, hiszen véletlenszerűen kapott képeket kell értelmes és következetes módon összekapcsolniuk; és ösztönzi a kreativitást, mivel a történet lehet mese, detektívtörténet, sci-fi vagy akár egy humoros anekdota is. A megírt történetek dramatizálása tovább erősíti a kommunikációs készségeket, fejleszti az előadó-képességet, valamint elősegíti az együttműködést és a csoportmunkát, hiszen a diákoknak közösen kell életre keltetniük a történetet.

Tárgyak titkos élete

A hétköznapi tárgyak szemszögből írt történetek humoros és kreatív módon fejlesztik a fogalmazási készséget. Például részlet egy kanál naplójából: „Egész életemet szószban töltöm. Ma sóskaszósz, tegnap paradicsomleves. Vajon holnap mi vár rám?”. Egy iskolatáska panasza esetében: „A gazdám mindent belém

zsúfol, néha még egy banán is megrohad bennem! Hétfvégén végre pihenhetek.” A tanulók dramatizálhatják is a történetet, így eljátszhatják a tárgyak gondolatait egy humoros előadásban.

Mivel a diákoknak koherens, érthető és stílusos szöveget kell létrehozniuk különböző tárgyak sajátos nézőpontjából, humoros, ironikus vagy érzelmes stílusban, fejlődik szövegalkotási és fogalmazási készségük, stílusérzékük és a humoruk. A hétköznapi tárgyak jellemzőinek és tapasztalatainak egyedi szófordulatokkal és kifejezésekkel történő bemutatása során szókincsük is gyarapodik. Mindezek mellett fejlődik a képzelőerejük és az összefüggések felismerésének a képessége azáltal, hogy a tárgyak használata és a hétköznapi események közötti kapcsolatokat humoros vagy elgondolkodtató formában kell megjeleníteniük. Ha dramatizálják a történetet, a diákok megtanulják beleélni magukat egy másik szereplő, ez esetben egy tárgy helyzetébe. Ha párban vagy csoportban dolgoznak, gyakorolják az ötletmegosztást és a közös alkotást. A dramatizálás során szükségük van a megfelelő kommunikációra és együttműködésre, hiszen egymásra kell figyelniük, együtt kell dolgozniuk az élményt nyújtó előadás érdekében. A történetek eljátszása segíti a diákokat a természetes, kifejező beszéd, a megfelelő hangszín, hanglejtés és hangsúlyozás gyakorlásában.